

Tarih Öncesi Dönemde Bilecik

Paleolitik ve Epi Paleolitik Dönemler: Son yıllarda İnhisar ilçesinde Gedikkaya mağarasında yapılan arkeolojik kazılar, Bilecik'te bugüne kadar bilinmeyen Paleolitik ve Epipaleolitik dönemin olduğunu kanıtlamıştır. Buradan elde edilen en eski radyon karbon tarihleri MÖ 48.000'leri vermektedir.

Neolitik Dönem: Gedikkaya mağarasında Neolitik Dönem'de geçici iskan olmuştur. Yine son yıllarda Bilecik şehir merkezinde yürütülen Bahçelievler kazılarıyla günümüzden 9000 yıl önce, tarım ve hayvancılık yapan bölgenin en eski açık hava yerleşmesi saptanmıştır. İstanbul ve güney Marmara'da bu dönemde Fikirtepe kültürünün çok gelişkin özelliklerini barındırması Bahçelievler yerleşmesini önemli bir noktaya taşımaktadır. Kazılarda ortaya çıkarılan yuvarlak planlı evler, evlerin arasındaki boş alanlara gömülmüş insan kalıntıları yanında bulunan bir müzik aleti ünik bir eserdir. Ayrıca il sınırları içerisinde Ahmedet I ve II diğer Neolitik Dönem yerleşmeleridir.

Kalkolitik Dönem: Bilecik'te bugüne kadar yapılan araştırmalar, bölgede Kalkolitik Dönem'in ikinci yarısına tarihlenen yerleşmelerin varlığını göstermektedir. Bunlardan en erkeni Pazaryeri ilçesine kuş uçuşu 5 km mesafede yer alan ve günümüzde bir çömlekçi köyü olan Kınık köyünün hemen girişinde yer almaktadır. Kınık yerleşmesi dışında Pazaryeri I-II, Kızılcabayır, Gavur Tepe, Demirköy Höyük, Karaçam ve Yıllık höyük dönem ait diğer önemli yerleşmelerdir. Bunlardan sadece Yıllık höyük'te Eskişehir Müzesi tarafından kısa dönem kazı çalışması gerçekleştirilmiştir.

İlk Tunç Çağı: İlk Tunç Çağı ile birlikte Neolitik ve Kalkolitik Dönem'deki köy hayatının yerini şehirciliğe giden bir yerleşim düzeni alır. Çanak çömlek üretimi artarken, madencilik gelişkin bir seviyeye ulaşır. Her ne kadar arkeolojik kanıtı yoksa da 1960'larda İnhisar bölgesinde kalay yatakları rapor edilmiştir. Bu kaynakların tunç yapımında kullanılmış olabileceği belirtilmektedir.

Bilecik-Eskişehir sınırında yer alan Demircihöyük yerleşmesi Eskişehir'deyken yerleşmenin mezarlığı Sarıket Bilecik ilindedir. Buradan dönem ile ilgili çok buluntu gelmektedir. Bilecik'teki diğer İlk Tunç Çağı içeren bazı yerleşmeler ise Karasu Höyük, Yıllık, Çerkes Çepni, Medetli, Oluklu, Aharköy, Çiftlik Alanı, Meydantepe, Çokçapınar, Killi

Höyük, Kuştepe, Höyük, Höyücek, Çakılasarı, Kale Höyük, Göktepe Höyük ve Yellieyrek Mevkii'dir.

Tarihi ve Antik Dönemler

Siyasi ve kültürel gelişimi, Anadolu'nun geneliyle paralellik gösteren il, M.Ö.2.binde Hitit, ardından da İ.Ö.1200'de Frig egemenlik bölgeleri içerisinde kalmıştır. Bu süreçte Bilecik, hem maden ticareti dolayısıyla hem de Trakya ve Anadolu arasında bir geçiş noktası olması nedeniyle, hızlı gelişen bir yerleşim merkezi olmuştur. Frigler zamanında bölgeye hayat veren Sakarya ırmağının adı Sangarios (ulu ırmak tanrısı) olarak bilinmektedir. Bilecik'in yer aldığı bölge Phrygia Epiktetos, Trakyalı Bithynialılar ülkesi olarak adlandırılmıştır.

M.Ö. 6. yüzyılda Anadolu'nun neredeyse tamamını istila eden Perslerin egemenliğinde Daskyleion Satraplığı'na bağlı olan bölge, Perslerin ortadan kaldırılmasının ardından kurulan ve merkezi Nicomedia (İzmit) olan Bithynia Krallığı'nın (M.Ö.280/M.Ö.74) sınırları içinde kalır. Bilecik'in bu yüzyıllardaki hayatı bağlı bulunduğu krallık dolayısıyla Bithynia bölgesinin genel tarihi içerisinde gösterilmektedir.

Bithynia Kralı IV. Nikomedes, Roma'nın imkânlarından faydalanmak gayesiyle M.Ö.74 yılında Bithynia'yı Roma İmparatorluğuna bağlamış ve bu bölge Roma'nın Asya Eyaleti olmuştur. Bölgede Domitianus (M.S.81–96), İmparator Traianus (M.S.98–117), İmparator Hadrianus (M.S.117–138) dönemlerinde önemli gelişmeler sağlanmış ve Bilecik sınırları içerisinde bazı yerleşim yerleri kurulmuştur. Bilecik merkezinde, güneydeki Beşiktaş mevkiindeki dorukların boğazı anlamına gelen Agrilion (Akra-ilion) ve Pazaryeri'nde Armenokastron. Medetli ile Üyük Köyü civarında Chogae, Selçik Köyü ile Osmaneli arasında Midum (Modrene). Çay Köyü ile Himmetoğlu civarında Tottain (Tataovion) ve Attavion, Nesimhocalar ile Sarihocalar köyleri civarında Protunica, Osmaneli ilçe merkezinde Leukai (Lefke), Çay Köyü'nde Dableis (Dablai), Arıcaklar Köyü yakınında Tataion ve Gölpazarı civarında Emporion (Pazaryeri) antik kentleri kurulmuştur.

Roma İmparatorluğu'nun M.S. 395 yılında ikiye ayrılmasıyla birlikte Bithynia Bölgesi ve Bilecik Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) sınırları içerisinde kalmış ve Bilecik tekfurluk olmuştur. Bu dönemde de yeni yerleşimlerin kurulduğu ya da eski yerleşimlerin gelişerek yaşamını sürdürdüğü görülür. Belekome, Malagina ve Mesonesos önde gelen ve adlarına sık rastlanan Bizans yerleşimleridir. Abbasi Halifesi Harun Reşid döneminde (797 yılında) Bithynia bölgesinin diğer şehirleri gibi Bilecik ve Söğüt civarı da fethedilerek Abbasi idaresi altına girmiştir. Çevresi kale ile korunan Belekoma kenti, tarih içerisinde Bizanslılar-Emeviler ve Bizanslılar ve Abbasiler arasında birkaç kez el değiştirmesine karşın bölgede Bizanslı Beyler egemenliklerini sürdürmüşlerdir. Bilecik, Bizans'ın ileri bir karakolu olarak sık sık

Selçuklu akınlarına hedef olmuş ve 11–13. yüzyıllar arasında Bizans-Selçuklu mücadelesine sahne olmuştur.

OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞUNDA BİLECİK

1071 Malazgirt Savaşından sonra Anadolu fatihi ve Anadolu Türk devletinin kurucusu Selçuklu Kutalmışoğlu Birinci Süleyman Şah'ın ordularınca Bilecik fethedilmiş; Birinci Haçlı Seferinde ise Bilecik yeniden Bizans tarafından alınmıştır. Selçukluların bir boyu olan Kayıların bir bölümü (400 çadırlık bir oba) Ertuğrul Gazi yönetiminde batıya doğru yer değiştirerek Söğüt ilçesi ve çevresine gelmişlerdir.

Osmanlı vaka-i namelerinde Kayıların Söğüt ve çevresine yerleşme tarihi olarak 1230'lu yıllar gösterilmektedir. 1231 yılında İznik İmparatoru, Selçuklu sınırına tecavüz edince Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubat Bizanslılara karşı bir sefer düzenlemiş, Ertuğrul Bey de bu sefere bir akıncı olarak katılmıştır. Selçuklu ve Bizans orduları arasında Sultanönü mevkiinde meydana gelen savaşın sonucunda Bizans ordusu yenilmiş, Karacadağ ve Söğüt dolayları Büyük Selçuklu Devleti'nin eline geçmiştir. I. Aleaddin Keykubat Belekoma (Bilecik) Tekfurunu vergiye bağlamış; savaşta büyük yararlıklar gösteren Ertuğrul Bey'e Söğüt'ü mülk, Domaniç'i de yaylak olarak vermiştir. Ertuğrul Gazi'nin 1281 yılında vefat etmesi ile oğlu Osman Bey'in yönetiminde Söğüt uç beyliğinin kurulması (1284) hem bölge hem de dünya tarihi açısından bir dönüm noktası olmuştur.

Babasının yerine geçen Osman Bey 1286 yılında İnegöl yakınındaki Hisarcık kalesini Bizanslılardan alır; 1287 yılında da İnegöl Tekfuru'nu Domaniç yakınlarındaki İkizce'de (Erice) yenilgiye uğratar. Osman Bey ve silah arkadaşlarının Bizans Tekfurları ile olan savaşlarını izleyen Selçuklu Sultanı III. Alâeddin Keykubat büyük bir ordu ile Karacahisar önlerine gelmiş, Osman Bey'in kuvvetleriyle birleşerek Bizans'ın elindeki bu kaleyi kuşatmıştır. Kuşatma sürerken Selçuklu Sultanı geri döner. Osman Bey'e bir sancak, tuğ, âlem ve gümüş takımlı bir at göndererek Söğüt ve Eskişehir'i de içine alan bu sancağı Osman Bey'e verir. Karacahisar'daki Rum kilisesini camiye çeviren Osman Bey ilk kez kendi adına hutbe okutmuştur ki (1289) bu olaylar Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun ilk işaretleri olarak nitelendirilmektedir.

O tarihlerde henüz Türklerin elinde olmayan ve bir Bizans kenti olan Bilecik'in Osman Bey tarafından fethi ise 1299 yılında Belekoma kalesinin ve Yarhisar'ın fethedilmesiyle olmuştur.

Bilecik, Yıldırım Bayezid dönemine kadar Osmanlı yönetiminde kalmış ancak 1402 yılında Ankara meydan savaşında Bayezid'in Timur'a yenilmesi sonucunda 2 ay kadar Timur'un hâkimiyetine geçmiş ve Çelebi Sultan Mehmet tarafından geri alınmıştır. Bu tarihten sonra, Osmanlı yönetimi sırasında Bilecik giderek gelişmiş, ancak, şehrin kurulu

bulunduğu alanın iskân için uygun olmaması daha hızlı gelişmesini engellemiştir. Bununla birlikte Bilecik, Bursa ve İznik'ten Eskişehir'e ve Anadolu içlerine giden yol üzerinde önemli bir konaklama ve dinlenme yeri olarak önemini korumuştur. Bilecik Trakya ve Marmara bölgelerini İç, Güney ve Güneydoğu Anadolu bölgeleriyle Ön Asya'ya bağlayan İstanbul-Bağdat demiryolu kenarında kurulmuştur. Roma ve Bizanslılar zamanında kent merkezinin küçük bir yer olduğu sanılmaktadır. Türklerin eline geçtikten sonra önem kazanmıştır. Osman Gazi'nin fethettiği ilk önemli kale olması ve Şeyh Edebalı Türbesi'nin burada bulunması, şehre olan ilgiyi artırmıştır.

MİLLİ MÜCADELEDE BİLECİK

Ana hatları 24 Nisan 1920'de San Remo Konferansı'nda kararlaştırılan Sevr Antlaşması, 11 Mayıs 1920'de incelenmek üzere Osmanlı Hükümeti'ne verilmişti. Antlaşmanın kabulünü kolaylaştırmak ve Sevr hükümlerini uygulamak üzere, İtilaf Devletleri'nin teşvik ve desteği ile Yunan ordusu 23 Haziran 1920'de Anadolu'da ve Trakya'da saldırıya geçti. Bursa'nın, Balıkesir'in, Uşak'ın ve Nazilli'nin ardı ardına işgali ile Sevr'in uygulanmasını sağlamak ve antlaşma maddelerinde herhangi bir değişikliğe meydan vermemek bu saldırıda esas amaç olmuştur.

Sultan Vahidettin'in başkanlığında toplanan Şûra-yı Saltanat 22 Temmuz 1920'de "zayıf bir mevcudiyeti, mahva tercih edilmeğe değer" görerek antlaşmanın onanmasına karar vermişti. Tevfik Paşa'nın, Türk topraklarını parçalayan, milli şeref ve haysiyetle bağdaşmayan bu antlaşmayı imzalamaması üzerine Damat Ferit Paşa tarafından görevlendirilen Reşat Halis Bey, Hadi Paşa ve Rıza Tevfik (Bölükbaşı) Bey Sevr Antlaşması'nı 10 Ağustos 1920'de imzaladılar. Sevr Anlaşmasını ulu önder Atatürk ve yüce Türk Milleti hiçbir zaman kabul etmemiştir.

Nitekim Atatürk, idealist arkadaşlarının kılavuzluğunda Ankara'da çağdaş bir parlamento kurarak padişahı devre dışı bırakmış, özgürlük ve bağımsızlığa doğru bilinçle ilerlemekteydi. Karar kesindi; düşmana karşı bir ölüm kalım mücadelesi başlatılacak, düşman ülkeden atılacak ve peşinden modern bir Türk Devleti kurulacaktı.

Anadolu'daki bu kararlı hareket, İstanbul'da padişah yönetiminde büyük bir panik yaratmıştı. Bab-ı Ali hükümeti Kuva-i Milliye hareketlerini bastırmaya çalışmış fakat bunda başarılı olamamıştı. Nitekim damat Ferit Paşa kabinesi bu yüzden istifa etmek zorunda kaldı. Yeni hükümeti Tevfik Paşa kurmuştu.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE BİLECİK

Kurtuluş Savaşından çok büyük yaralar alarak çıkmış olan Bilecik, savaşın getirdiği sosyal ve ekonomik çöküntü nedeniyle Cumhuriyet dönemine çok güçsüz başlamıştır. Bilecik halkı Kurtuluş Savaşına tüm varlığı ile katılmış, gerek milis kuvvetleri ve gerekse düzenli ordularımıza on binlerce evladını vermiştir. Bilecik, Kurtuluş savaşından yanmış, yıkılmış; tam bir enkaz halinde çıkmıştır. 1920'lerde 12.000 olduğu tahmin edilen şehir nüfusu, savaştan sonra 4.000'e kadar inmiştir.

Savaştan önce Bilecik, bölgenin en önemli ipek endüstrisi merkezi olup; şehirde çok sayıda ipekçilik tesisi ve ipek kadife üreten fabrika bulunmaktaydı. Ancak, Yunanlıların çıkardığı intikam yangınlarında bu fabrika ve tesislerin tümü yanmıştır. Bu arada diğer fabrika ve işyerlerinin de yanmış olması il ekonomisini çökertmiştir. Cumhuriyet döneminde sosyal ve ekonomik yaralarını sarmaya çalışan Bilecik'in ilk gelişmesi tarım faaliyetlerde olmakla beraber bunu 1970 yıllarından başlayarak endüstriyel gelişme izlemiştir.